

Brez muje se čevelj ne obuže

V pripravah za oboroženo borbo z okupatorji na Slovenskem sta vodstvi OF in Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet skrbeli tudi za oborožitev in opremo svojih prvih enot v gozdovih. Ena izmed najpomembnejših delov opreme za vsakega vojaka je dobra obutev. Zato je začela OF organizirati tudi trgovce z usnjem, čevljarje, njihove pomočnike in izdelovalce usnjene galanterije.

Oskar Kovačič je kmalu po ustanovitvi OF naročil Gregorju Bajtu, ki je bil zaposlen pri čevljarju Andreju Volku na Mestnem trgu, naj organizira čevljarske pomočnike, da bi začeli izdelovati težko obutev za partizane. Avgusta 1941 je med drugimi pridobil mojstra Janka Zavrla s Tržaške ceste, njegovega sina in pomočnika Antona Barboriča. Tem je Bajt nosil usnje, ki ga je dobival pri trgovki nasproti Čevljarskega mosta, ob vhodu v Židovsko ulico. Po Bajtovi izjavi so Nemci kasneje trgovko ubili.

Barborič je maja 1942 zamenjal službo. Zaposlil se je v firmi Seunig kjer so bili zaposleni še Jože Juvanc, Ivan Horvat in Vlado Avbelj. Z njimi je sodeloval že prej v organizaciji OF Kolizej na Gosposvetski cesti, ki jo je prav tako vodil Bajt. Čevlje za partizane so pri Seunigu delali v prostem času.

Julija 1942 so sklenili, da bosta šla Juvanc in Horvat v partizane, ostala dva pa naj bi ostala v Ljubljani, in naj bi se povezala z Aljancem v organizaciji OF Remiza pri Elektrocestnih železnicah v Šiški. Na skupnem sestanku 15. julija 1942 pa so bili vsi aretirani in zaprti. Bili so izdani. Z OF pa je bil povezan tudi lastnik firme Vital Seunig, ki je imel na Prešernovi 20 delavnic z več kot dvajsetimi delavci, Pod Trančo 1 pa trgo-

vino. V narodnoosvobodilno gibanje se je vključil po trgovski liniji. Povezal se je s trgovcem Vljajem iz Wolfve ulice in mu izročil denar za OF. Policija ga je zaradi tega takoj zasilila. O dogodku je Seunig takoj obvestil Vlaja, ta pa ni reagiral. Vljaj je kasneje prešel v vrste ljubljanskih mihajlovičevcev. Zatem se je Seunig povezal z matičnim odborom OF v Narodnem gledališču.

Pri Josipu Köhlerju na nekdanji Tyrševi cesti so bili v organizaciji OF vključeni vsi delavci. Vodil jo je Dolf Burger, ki so ga 1943 ubili domobranci na Urhu. V tej delavnici so delali skrivne predale v aktovkah, kovčkah in torbica, vse za varno prenašanje zapornih dokumentov.

Za OF in posebej vojaško intendanco sta delala Leopold Pirnat in Franc Ložar. K tema dvema mojstroma je hodil po izdelke Franjo Kroupa. Ta je imel na Erjavčevi cesti že pred okupacijo javko, oziroma kontaktno točko za Centralno tehniko KPS.

Med sodelavci je potrebno omeniti še Jožeta Cesarja in Franca Kumarja, ki so ga 1942 ustrelili Italijani, iz zasede v Slomškovi ulici. V veletrovinu Bata, kjer je sedanja Nama, je vodil OF Emil Plesničar, ki je vzdrževal stike z Italijo in nabavljal material za OF.

Eno izmed partijskih celic čev-

ljarjev je vodil do aprila 1942, ko je bil aretiran, Anton Čretnik, ki je bil hkrati tudi organizator in sekretar OF na Gallusovem nabrežju. V Stari Ljubljani so poleg Volka, Seuniga in Čretnika delali za OF še Stane Kogoj, ki je skrival Petra Laknerja, ko se je ta v zimi 1941/1942 umaknil pred izdajo v Šiški. Ob izdaji v Stari Ljubljani, v Šentjakobskem aktivu OF je padel v zapor tudi čevljar Jalovec, ko je decembra 1941 obešal zastavo na Grajskem hribu. Kasneje je bil zaradi tega ustreljen.

S Čretnikom je bil povezan tudi Anton Hrovat, ki se je avgusta 1941 po preselitvi iz Kranja, zaposlil pri čevljarskem mojstru Lojzetu Poljanku na Gallusovem nabrežju na Čretnikovo priporočilo. Anton Horvat je tudi organiziral izdelovanje gozdaric in sestanek po delavnicah, na katere je prihajal tudi Milan Škerlavaj, ki je v prvem obdobju okupacije vodil delo za OF med trgovci in obrtniki ter uslužbenci.

Nekaj skupin čevljarjev v OF je vodil tudi Ivan Magolič, ki je v letu 1942, ko so v centru mesta začeli ustanavljati kvarte odgovarjal za organizacijo OF v njih, po ustanovitvi Delavske enotnosti pa je organiziral le to v centru mesta skupaj z Francem Reberščakom, ki je bil zaposlen pri čevljarju Sajevidu na Novem trgu 5.

V Ljubljani je v letu 1943, pred kapitulacijo Italije delalo deset čevljarskih delavnic za partizane in lahko trdimo, da so bili čevljarji, usnjari in galanteristi poleg trgovcev z manufakturnim blagom med najbolj dejavnimi člani OF v Ljubljani.

LOJZ TRŠAN

POLETJE V STARI LJUBLJANI

Novo življenje med stoletnimi zidovi

Znanec, ki se je po nekaj letih vrnil iz Zdrženih držav Amerike v Ljubljano, je bil tako navdušen nad dogajanjem v starem mestnem jedru, da je čisto pozabil na ekonomsko krizo in druge tegobe, ki nas sicer pestijo. Res, v letošnjem poletju je bilo življenje med starimi, slikovitimi, zlasti tistimi, obnovljenimi zidovi, kar pestro. Veliko zaslug za to ima prav gotovo naš priznani glasbenik, ljubitelj umetnosti in ljubitelj stare Ljubljane Primož Lorenz.

Kot rojeni Ljubljančan se je Primož Lorenz že pred leti uprl brezobzirnemu zanemarjanju starega mestnega jedra, tako slikovitega in tako po meri človeka, da je ne le turist, ampak marsikateri siceršnji obiskovalec ali mimoidoči vzdihnil »Ah, kako škoda je, da vse to propada in se tu nič ne dogaja!« Kajti prav stara jedra so običajno srce nekega mesta, ki lahko daje utrip življenju.

Primož Lorenz je začel zbirati okrog sebe somišljenike in se lotil pravega boja za ožvitev stare Ljubljane. Nastalo je društvo za oživljanje kulturne podobe mestnega jedra, katerega člani so sami navdušenci – brez denarja.

A z dobro voljo se da premikati gore. In to so tudi storili. Kajti stara Ljubljana je bila vse poletje živa, pisana, privlačna, dokaj urejena in polna presenečenj. Oživeli so do nedavno zanemarjeni atriji, okrašeni z oleandri, cipresami, palmami, ki so marsikje zakrili sicer razpadajoče zidove. Naj pri tem spomnimo, da je bil prav Plečnik tisti, ki je trdil, da se Ljubljana nagiba k mediteranski duhu. Zato Primož Lorenz in njegovi somišljeniki postavljajo to zelenje, kjer je mogoče in kolikor ga je mogoče.

»Društvo se namreč ukvarja tudi z urejanjem okolja poleg kulturne ponudbe. Pri tem gre bolj za drobne, a često bistvene reči za počutje obiskovalca stare Ljubljane. Zelenje, klopce, oglasni stebri, koši za smeti v obliki zelenih žab. Zravne je pomembna še go-

Primož Lorenz

stinska dejavnost na prostem,« je o programu društva govoril Primož Lorenz.

Društvo je še polno zamisli, čeprav je brez denarja, a računa na ljudi, ki imajo vpliv na odločitve in ki delajo v njej. »Sama družba pa žal še ni dojela, kako pomembna je kulturna ponudba v mestu, saj denarja še vedno ni od nikoder. V nedogled pa se najbrž umetniki tudi ne bodo pripravljali razdajati,« se je malce jezil Primož Lorenz in pri tem omenil, kako v Amsterdamu, ki je znan po kulturnem dogajanju v starem mestnem jedru, dela na stotine plačanih kulturnikov in animatorjev. »Kultura je namreč lahko tudi finančno plodna, če je posluh zanjo in ne le cokla, kar se še vedno plete v mnogih naših političnih glavah. Naj omenim samo dejstvo, da se je lani, ko je stara Ljubljana prvič zaživela, povečal

promet gostincem kar za tristo-krat.«

No, seveda pa se že najdejo nekateri, ki finančno pomagajo »Poletju v stari Ljubljani.« Primož Lorenz in njegovi somišljeniki – teh je čedalje več, četudi se najdejo stanovalci, ki godrnjajo zaradi hrupa pod njihovimi okni – bi radi vcepili slehernemu meščanu od pometača, upokojenca, natakarja, prodajalca do politika, da je kultura hkrati tudi ekonomska investicija.

V stari Ljubljani je zdaj zares prijetno, ker se vedno kaj dogaja, čeprav je to v bistvu šele šodilo. A pozna se že pri obiskovalcih, celo tujcih, ki vse pogostejše zahajajo v Ljubljano, ker je slikovita, živahna in že malce diši po mediteranu, da se še enkrat spomnimo Plečnika.

In kaj vse se je že zvrstilo poletje?

»Naša programska dejavnost zajema vse, kar leze in gre na kulturnem področju: glasbeniki vseh zvrsti in stilov, od klasičkov, komornih jazzistov, šansonjerjev, pevcev country glasbe. Imeli smo ex tempore, fotografsko upodobitev stare Ljubljane, slike na asfaltu, lutke, modne revije. Potem so večeri poezije, proze, okroglice miže, video projekcije, tudi improvizirani nastopi. Tu je bila še skupina bežigrajskih dijakov, ki so skrbele za animatorstvo. Te so na nevsljiv simboličen način opominjale, da je skrb za lep videz mesta naša skupna skrb,« je naštel Primož Lorenz in spet potrkal na vest slehernega Ljubljančana, da bi nam bilo v našem mestu vsem, ki tu živimo in tistim, ki nas obiščejo kar se da lepo, prijetno, domače, naše...

Naj še dodamo, da je bil tudi september še živahen, saj prireditve niso časovno omejene. Dokler se bo dalo, se bo kaj dogajalo.

ALBINA ADAMIČ

KS Tabor

Bogatejši za novo trgovino – Sredi poletja je na Trubarjevi 77 Marjana Žnidaršič odprla Drogerijo »AMA!«. V drogeriji prodaja drogerijsko blago, galanterijo, bižuterijo, igrače, parfumerijske in kozmetične izdelke, kozmetiko za domače živali, jermenčke za ure, papir, šolski in pisarniški material. Lastnica nove lične trgovine prodano blago na željo kupca tudi aranžira.

Risali so po pločnikih – V tednu otroka je DPM pripravilo za otroke nekaj zanimivih prireditev, med katerimi je bila gotovo na malčke najprivlačnejša znanje z barvnimi kredami po pločnikih KS. Prišlo je kar precej otrok. Na žalost pa je planirani izlet na Urh povezan z nabiranjem kostanja zaradi slabega vremena odpadel.

Podpora slovenskemu vodstvu – Na skupnem sestanku, ko so spregovorili o sedanjem političnem trenutku in na splošno o družbenopolitičnih in gospodarskih razmerah v Jugoslaviji so člani obeh organizacij ZK dali polno podporo slovenskemu političnemu vodstvu.

Dogovorili so se tudi za nadaljevanje oziroma za drugi ciklus študijskih srečanj, ki bodo trajala od oktobra do aprila prihodnjega leta.

Delo teče po programu – Tako kot vse DPO in društva, ki so po poletnih počitnicah poprijeli za delo in izvajanje svojih delovnih načrtov, so tudi člani odbora KO ZB NOV Tabor na svoji septembrski seji ugotavljali, kako izvajajo sprejete naloge. Program, ki ga uspešno uresničujejo, bodo še dopolnili, sicer pa bodo, tako so se dogovorili, namenili posebno skrb svojim članom, tako na področju socialne varnosti, zdravstvenega varstva in stanovanjske problematike. Varovali in razvijali bodo pridobitve NOB. Skrbeli bodo za vzdrževanje in varstvo spomenikov NOB, aktivno bodo sodelovali v vseh organih DPO in KS.

Uspel izlet – V začetku oktobra je Društvo upokojencev organiziralo za svoje člane izlet v Goriška Brda. Zanimanje za izlet je bilo tolikšno, da je zmanjkalo sedežev v avtobusu. Izlet je po mnenju izletnikov odlično uspel. Sicer pa tudi DU po poletnem zatišju nadaljuje svojo delo. Spet imajo redne tedenske uradne ure. Delati je spet pričel spet krožek za ročno delo, balinarji pa sploh niso prenehali, ampak so vztrajali tudi v najhujši vročini.

SZDL o kandidatih – Že v septembru so na predsedstvu KK SZDL pričeli s pripravami na temeljno kandidacijsko konferenco, na kateri naj bi se delegati opredelili do predloga možnih kandidatov za podpredsednika občine Ljubljana Center, člane predsedstva SR Slovenije ter za člana predsedstva SFRJ. V razpravi so kritično ocenili delovanje MK SZDL, ki v mesecu juniju ni pravočasno izpeljala volilnega postopka za podpredsednika MK SZDL.

Ob razpravi o našem sedanjem političnem in gospodarskem trenutku so se dogovorili, da bodo zaprosili predsednika RK SZDL Jožeta Smoleta, da bi prišel med krajane Tabora in jim spregovoril o sedanjih krizni situaciji.

Na temeljni kandidacijski konferenci, ki je bila 6. oktobra, so delegati dali za podpredsednika občine Ljubljana Center Stanislavu Valantu, Gregorju Berkopcu in Francu Križaniču. Za člane predsedstva SR Slovenije so dobili podporo dr. Ivan Ribnikar, Silvo Gorenc in Živko Pregelj, za člana predsedstva SFRJ pa Miran Potrč in Marko Bulc.

Osnovne šole Ledina ne damo – Tako na predsedstvu KK SZDL kot na seji delegacije za zbor KS so delegati z ogorčenjem sprejeli informacijo o nameravani ukinitvi Osnovne šole Ledina, oziroma njeni preusmeritvi v srednjo šolo. To vprašanje se večkrat pojavlja na raznih organih že vse od februarja letos. Stališča občine Ljubljana Center so ob tem popolnoma jasna in nedvoumna:

Občina ne bo dovolila ukinitve nobene od osnovnih šol. Mestni organi pa čedalje bolj resno prelevajo možne prostorske rešitve srednjih šol samo na račun osnovnošolskega prostora. V teh razmišljanjih so doslej največkrat omenjali šolo Ledina kot najbolj prikladno za ukinitve. Prebivalci na našem območju so zato ogorčeni. Šola je po mnenju krajanov zlasti zaradi novih blokov, v katerih bivajo predvsem mlade družine, nujno potrebna. Upoštevati pa je tudi njeno stoletno tradicijo.

Novo vodstvo, nov program RK – Na volilni skupščini KO RK Tabor v začetku oktobra je predsednica Ivanka Bida v zgoščenih besedah orisala enoletno delo te humane organizacije, ki združuje najmlajše – podmladkarje RK do najstarejših. Dela, ki so ga opravili poštvalni člani v preteklem letu, je bilo veliko in nihče ne ve, kot je rekla predsednica, koliko ur in koliko korakov je treba narediti, da razveseliš in ustrežeš človeku, ki potrebuje pomoč in tolažbo. Vse to pa ostane več ali manj skrito. Člani odbora redno obiskujejo bolne, jim prinašajo iz trgovine stvari, opravljajo zanje razne drobne poti itd. Odbor je v stalni povezavi s Centrom za socialno delo, Domom upokojencev in patronažno službo. V veliko pomoč so odboru podmladkarji RK s šole Ledina, ki pobirajo letno članarino, zbirajo papir, obiskujejo pa tudi starejše in bolne krajanje, ter jim to ali ono tudi postore. Redne letne akcije RK so zbiranje starih oblačil in papirja, seveda pa tudi noveletne obdaritve, obiski in pomoč starim in bolnim.

Na skupščini so se zahvalili Ivanki Bidovi za vse njeno dosedanje poštvalno in humano delo v vseh letih, odkar je kot predsednica vodila organizacijo in zaradi boleznih zaprosila za razrešitev. Novemu odboru, kateremu bo v bodoče predsednikovala Tonka Makuc, pa bo tovarišica Bidova še naprej pomagala s svojimi bogatimi izkušnjami kot podpredsednica.

Bomo gledali kabelsko TV? – KS pripravlja ustanovitev iniciativnega odbora za uvedbo kabelske televizije tudi na področju KS Tabor. V najkrajšem času, še pred imenovanjem iniciativnega odbora – bodo opravili anketo, ki jim bo pokazala, kolikšen je interes krajanov za uvedbo kabelske TV.

TATJANA PUST

RADIO GLAS
LJUBLJANE
MED LJUDMI

TUDI O DOGAJANJH V NAŠI OBČINI

radio
GLAS Ljubljane

Ljubljana, Kopitarjeva 2
tel.: 061/325-496, 325-494
studio: 328-944
328-954

IZVIREN IN POSEBEN GLASBENI SPORED
BREZ NAPOVEDOVALCEV, PROGRAM VODIJO
NOVINARJI.
ODDAJAMO NA UKV 102,4 in 105,1 MHz
STEREO V ŽIVO